JAN ZLATOÚSTÝ

[1] *De sacerdotio* IV 2

Lidé, kteří mě obviňují, však nic z toho nechtějí vidět. Jistě by totiž přestali dělat výčitky člověku, který nechce zbytečně zahynout. Nyní neuvažujeme o hospodaření s pšenicí a ječmenem či se skotem a ovcemi ani s jinými takovými věcmi, nýbrž se samotným Ježíšovým tělem. Vždyť Kristova církev je podle blaženého Pavla Kristovo tělo a ten, komu je svěřena, ho musí vycvičit do velké síly a nesmírné krásy a musí ho zkoumat ze všech stran, zda jeho půvab a krásu někde nekazí nějaká skvrna či vráska nebo nějaká jiná vada. Nic jiného není potřeba než ze všech svých sil ho činit hodným jeho čisté a blažené hlavy. Lidé, kteří pěstují tělesnou sílu kvůli zápasům, potřebují lékaře a trenéry, přísnou životosprávu a neustálé cvičení a tisíce dalších pravidel, protože jakékoli zanedbání v těchto věcech všechno rozvrátí a zničí. Kdo však dostal za úkol pečovat o Kristovo tělo, které čeká zápas nikoli proti tělesným protivníkům, ale proti neviditelným mocnostem, ten musí mít nadlidské schopnosti a ovládat veškerou uzdravující péči o duši, aby ho dokázal uchovat čerstvé a zdravé.

[2] *Spuria*

Znovu Herodias srší hněvem, znovu se plaší, tančí a znovu žádá na talíři hlavu Jana Křtitele!

[3] *Homilia in Iohannem* 32, 3

Svatá Písma nám nebyla darována proto, abychom je nechali mezi ostatními knihami spát, ale abychom je četli a jejich rozjímáním je roznítili ve svých srdcích. Zákon musí být napsán na tabulkách z masa, v našich srdcích.

[4] *Homilia* 1, 4 (PG 48, 705B)

Strašlivě jsi mě udivil (φοβηρῶς ἐθαυμαστώθην; Žl 138, 14). Proč strašlivě? […] Když obdivujeme velikost moře či jeho nesmírnou hloubku, obdivujeme je strašlivě, když ve svém nitru pomýšlíme na tuto hloubku. A právě tak se prorok naklonil nad nekonečný a bezedný oceán Písma svatého, dostal závrať ze strašlivého podivení se, které se jej zmocnilo.

[5] *Homilia* 4, 5 (PG 48, 733C); 3, 7 (725C); 4, 6 (734C)

Okamžik (καίρος) liturgie, kdy se lidé připojují k liturgii andělů a kde se zjevuje Bůh, je zahalen velkou strašlivostí (φοβῷ). […] S jakou úctou je třeba přistoupit k těmto skutečnostem zcela zahalených strašlivostí (φοβῷ). […] Člověk se přibližuje k trůnu slávy a zpívá nejsvětější hymnus – křik plný hrůzy (φόβου) – vždyť se nachází před Bohem pln hrůzy a chvění.

[6] *Homilia* 3, 6 (PG 48, 725CD); 4, 5 (734)

Nemůžeš se modlit doma stejně jako v kostele, kde se nachází velký počet lidí a kde se křik vznáší k Bohu z jediného srdce. Tam je něco více, sjednocení duchů, souhlas duší, pouto lásky, modlitby služebníků. […] Uvědom si, do jakých chórů máš vstoupit. Oblečen v těle jsi byl shledán hodným slavit společně s nebeskými Mocnostmi společného Pána všech.

[7] *Homilia* 3, 7 (PG 48, 726D–727A)

Lidé před králi mávají olivovými ratolestmi, neboť se pamatují (ἀνάμνησις) na jejich lásku a zbožnost. Tak andělé představují tělo Páně a prosí Pána za všechny lidi. […] Prosíme tě za ně, které sis ty zamiloval jako první, a to tak, že jsi za ně položil svůj život. Předkládáme své prosby za ty, za něž jsi prolil svou krev. Přimlouváme se za ty, za něž jsi přinesl v oběť toto Tělo.

[8] *De sacerdotio* II 1

Co by nám mohlo prospět více než konat přesně to, co sám Kristus označuje za důkazy lásky k němu? Koryfeje apoštolů se zeptal: „Petře, miluješ mě?“ A když Petr odpověděl kladně, pokračoval: „Jestliže mě miluješ, pas moje ovce.“ Učitel se neptá učedníka, zda ho miluje, aby se to dozvěděl – jak by to nevěděl ten, kdo zkoumá všechna srdce? Svou otázku položil proto, aby nám ukázal, jak velice mu leží na srdci, aby se někdo staral o stáda. Není-li o tom pochyb, bude nám naprosto jasné, že jestliže někdo vynakládá námahu na to, čeho si Kristus tolik váží, čeká ho veliká a nevyslovitelná odměna. Vždyť i my, když vidíme někoho, jak pečuje o naše služebníky nebo o náš dobytek, tuto jeho snahu považujeme za znamení lásky k nám, i když se jedná pouze o věci, které se dají koupit. Jak velikou odměnou ale odplatí pastýřům stáda ten, který své stádo nevykoupil penězi ani ničím podobným, ale vlastní smrtí, a zaplatil za ně vlastní krví?

Proto poté, co učedník vyznal: „Pane, ty víš, že tě miluji,“ Spasitel povolal za svědka lásky toho, kterého tolik miloval. A nezůstalo jen u toho: Pán ukázal, jaké má toto znamení lásky být. Pán tehdy nechtěl ukázat, jak moc jej Petr miluje – to je jasné už z jiných událostí – ale jak svou církev miluje on sám. Chtěl, aby se Petr, a s ním i my, naučil, do jaké míry se pro toto dílo musíme nasadit.

Proč Bůh neušetřil svého jednorozeného Syna, ale tohoto svého jediného vydal? Aby se sebou smířil ty, kteří se k němu chovají nepřátelsky, a aby z nich učinil vyvolený lid. Proč prolil svou krev? Aby získal ovce, které svěřil Petrovi a jeho nástupcům. Kristus se zeptal velmi správně: „Kdo je tedy ten věrný a rozvážný služebník, kterého pán ustanovil nad svou čeledí?“ Může se zdát, že takto hovoří někdo, kdo je na pochybách. Ale ten, kdo je vyslovil, je pronesl bez jakýchkoli pochybností. A stejně jako žádal učedníkovu lásku, když se zeptal Petra, zda jej miluje, aniž by to potřeboval vědět, ale chtěl velikost věrné lásky přijmout, tak se také nyní neptá: „Kdo je tedy ten věrný a rozvážný služebník?“ proto, že by věrného a rozvážného služebníka neznal, ale protože chce ukázat, o jak vzácnou věc se jedná a jak velikou autoritou je služebník

obdařen. Alespoň pohleď, jak veliká jej čeká odměna: „Ustanoví ho nad celým svým majetkem.“

[9] *Se sacerdotio* III 8–9

Kdyby měl být vybrán vysoký vojenský důstojník, a ti, kdo mají tuto moc, by do oné hodnosti jmenovali kováře, ševce či jiného podobného řemeslníka a svěřili by mu vojsko, měl bych pochválit toho chudáka, že neutekl a nezkusil všechno možné, aby se vyhnul tomu, že sám sebe uvrhne do nevyhnutelné katastrofy? Stačí-li prostě být nazýván pastýřem a vykonávat svou práci jakž takž a bez nebezpečí, klidně mě obviňuj z vychloubačnosti. Potřebuje-li ale k tomu člověk mnoho chápavosti,158 a snad ještě více než chápavosti Boží milosti, přímosti v jednání, čistoty života a nadlidské míry ctností, nezdráhej se odpustit mi, že jsem se nechtěl zbytečně a nesmyslně zničit.

Představ si, že by někdo připlul s obrovskou obchodní lodí opatřenou vesly a naloženou drahocenným nákladem, postavil mě ke kormidlu a nařídil mi přeplout Egejské nebo Tyrhénské moře. Měl bych z ní vyskočit už při jeho prvních slovech! A kdyby se mě někdo ptal, proč to dělám, odpověděl bych: „Abych tu loď nepotopil!“ Když jde jen o peníze nebo když je největším nebezpečím fyzická smrt, nikdo nebude nikoho obviňovat, že jednal příliš opatrně. Když se ale jedná o nebezpečí, že trosečníci nespadnou do moře, ale do ohnivé propasti, kde je neočekává smrt oddělující duši od těla, ale ta, která duši i s tělem přivede do věčného utrpení, rozzlobíte se a začnete mě nenávidět, že jsem se neuváženě do takového neštěstí nevrhl? Ne, žádám vás a snažně prosím, protože znám svou duši, a ta je slabá a maličká. A znám také velikost té služby a obrovskou náročnost tohoto úřadu. 9. Vln zmítajících kněžskou duší je více než větrů bouřících nad mořem.

[10] *De sacerdotio* IV 2

Neříkám ti to nyní proto, abych tě vystrašil, ale abych vše vylíčil podle pravdy. Poslouchej, co řekl svatý Pavel svému učedníku Timotejovi, věrnému a milovanému synovi: *Na nikoho nevkládej ukvapeně ruce. Nesmíš mít účast na cizích hříších* (1 Tim 5, 22). Vidíš, že ty, kdo se nás snažili přimět k rozhodnutí přijmout tento úřad, jsme – alespoň nakolik se nás to týká – zbavili nejen obvinění, ale také trestu. Stejně jako nestačí, když ti, kdo byli pro tento úřad vybráni, na vlastní obranu řeknou: „Nepřišel jsem z vlastní vůle, ani jsem nemohl utéci před tím, co jsem nemohl znát předem,“ tak se ani ti, kdo takové kandidáty vybírají, nemohou vymlouvat, že toho, koho k úřadu ustanovili, neznali. Naopak kvůli tomu budou právem přísně napomenuti, protože podpořili někoho, koho neznali, a to, co se mělo stát jejich omluvou, učinilo jejich obvinění ještě závažnějším. Není to ale trochu zvláštní? Když chce někdo koupit otroka, nejprve jej přivede k lékaři, vyžádá si záruky, poptá se u sousedů, a ani tím vším se nenechá zcela přesvědčit, ale zdlouhavě otroka zkoumá. Zato ti, kteří mají připustit kandidáta k církevní službě, o něm vydávají své svědectví ledabyle a nahodile, bez jakéhokoli zkoumání, a to jen proto, že z toho má někdo prospěch, nebo naopak kvůli nepřátelství

vůči někomu jinému. Kdo se za nás bude přimlouvat v den, kdy i naše obhájce bude muset někdo obhajovat?

Když má někdo na někoho vložit ruce, musí ho nejprve patřičně zkoumat. A ještě více má kandidát zkoumat sám sebe. Těm, kteří jej ustanovují do úřadu, připadne podíl na trestu za provinění, kterých se ve své službě dopustí. Ani on sám se pak stejně nezbaví trestu, ale bude potrestán ještě více, ledaže by to ti, kdo jej zvolili, vykonali z osobních zájmů. Kdyby se zjistilo, že tak činí, a věděli by, že kandidát není pro službu vhodný, a přesto by jej doporučili, dostalo by se jim stejného trestu jako jemu; ti, kdo ustanovili někoho nehodného, budou dokonce potrestáni nejspíše ještě více. Neboť nabízí-li někdo moc tomu, kdo chce zničit církev, byl by za opovážlivosti, kterých se takový člověk dopustí, zodpovědný. Pokud by ovšem ničím takovým vinen nebyl a prohlašoval by, že se nechal oklamat názory druhých, ani v tom případě nezůstane zcela nepotrestán, ale dostane se mu o něco nižšího trestu než tomu, kdo byl ke službě ustanoven. Proč? Protože je pravděpodobné, že se k volbě dostavili volitelé, kteří se nechali oklamat falešnými zprávami. Ovšem ten, kdo se nechal ke službě zvolit, nemůže na rozdíl od ostatních, kteří tvrdí, že jej neznali, říci, že sám sebe neznal. Jako člověk, který přijme přísnější trest než ti, kdo jeho volbu podporují, musí sám sebe zkoumat o to pečlivěji. A když jej ti, kdo jej neznají, tlačí k přijetí úřadu, pak sám musí pečlivě vyložit, jak se s ním věci mají, aby nadále nebyli uváděni v omyl, a tím, že vysvětlí důvody, proč není hoden zkoumání, se vyhnul tíži tak vysokého úřadu.

Proč, když se jedná o válečné tažení, o námořní obchod nebo o zemědělství či další běžná zaměstnání, se rolník rozhodne, že nebude navigovat loď, vojevůdce nebude obdělávat půdu a námořník vést bitvu, i kdyby jim někdo sebevíc vyhrožoval smrtí? Není to dozajista proto, že každý z nich předvídá, že by jej vlastní neznalost přivedla do nebezpečí?163 A tak tam, kde se jedná o nepříliš důležité věci, budeme postupovat velice opatrně a budeme se bránit tlaku druhých, kteří nás k něčemu nutí, ale tam, kde bude v sázce věčný trest, určený těm, kdo nevědí, jak zacházet se svým kněžstvím – jak se často stává – budeme podstupovat tak veliké nebezpečí s výmluvou, že nás k tomu druzí nutí? Ale ten, který nás v onen den bude soudit, nic takového tolerovat nebude. Bylo by totiž třeba prokazovat mnohem více pevnosti v záležitostech duchovních než v tělesných. Nyní se ale nezdá, že bychom takovou pevnost projevovali.

[11] *Ep. ad Olympiadem* 8, 4

Nelze žádné zabránit v přijetí do chóru panen, byť se již vdala. Neboť pannou není podle Pavla ta, která nepoznala manželství, ale ta, která z Pána učiní předmět své starostlivosti. Kristus sám dobře ukazuje, že větší než panenství je láska, jak ukazuje podobenství o deseti pannách.

[12] *Ep. ad Olympiadem* 7, 1

Olympiado, existuje jediná věc, jíž je třeba se bát, jednoho jediného: hříchu. Nikdy jsem nepřestal a nepřestanu to říkat: musíme utíkat před jediným: před hříchem.

[13] *Hom.* 6 *in Act. Apost.*

Milovat Krista neznamená být žoldnéřem, ani to neznamená zasvětit se pochybnému obchodu, ale jednat zcela ctnostně a konat vše z lásky Boží.

[14] *Hom.* 6 *in Tit.*

Pěkně se postíš, spíš na tvrdém, pojídáš popel, neustále pláčeš – ale nejsi-li užitečný druhým, nic velkého neučiníš.

[15] *Hom.* 8, 4 *in I Cor.*

Stavme tedy na Kristu, nechť on je jediným základem podobně, jako je jím kmen pro větve. Nechť se tedy mezi nás a něj nic nepřiplete – i sebemenší oddělení by nás mohlo přivést k záhubě. Výhonek roste díky svému spojení a stavba drží díky podpoře, kterou nalezne – kdyby to vše zmizelo, spadlo by to, protože by žádná podpora nezůstala. Nepřilněme pouze ke Kristu, ale obejměme jej – i nejmenší prostor mezi námi by nás mohl ohrozit. Stojí psáno: *Ti, kdo se mi vzdálí, zahynou* (Žl 72, 27). Obejněme jej prostřednictvím svých skutků. On řekl: *Kdo zachovává má přikázání, přebývá ve mně* (Jan 14, 21). On se s námi spojuje mnoha různými způsoby. On je hlava, my tělo, a copak může být mezi hlavou a tělem nějaká mezera? On je základ, my stavba; on je vinný kmen, my ratolesti; on ženich, my nevěsta; on pastýř, my ovce; on cesta, my poutníci; my chrám, on ten, kdo v něm přebývá; on prvorozený, my bratři; on dědic, my spoludědici; on život, my žijící; on vzkříšení, my vzkříšeni; on světlo, my osvíceni. Vše hovoří o spojení, vše naznačuje, že nemůže existovat mezi námi a jím ani ta nejmenší mezera. Kdo se odděluje, byť jen trochu, zjistí, jak se průrva zvětšuje a bude odhozen. Copak naše tělo, i když v něm meč způsobí jen malou ránu, nezahyne? Větev, oddělená od kmene, byť jen trochu, copak neuschne? Jde o malou věc, vidíte sami, a přesto to není málo: jde o všechno.